

Stijlmiddelen

1. **alliteratie:** woorden beginnen met dezelfde beginklanken: magno cum murmure montis - *met groot gedreun van de berg* (Verg. Aen. 1.55)
2. **anadiplosis:** het herhalen van hetzelfde woord in dezelfde functie in dezelfde zin: *Jij, ja jij bent zijn moordenaar.*
3. **anakolouth:** een niet volgehouden zinsbouw: id metuens ..., nedum ...Dolores exciderant animo (Verg. Aen.I.23) - *dit vrezend (terwijl ze dit vreesde,) ... was nog niet het verdriet uit haar hart verdwenen.*
4. **anaphora:** zie bij repetitio.
5. **anastrophe/postpositie:** de prepositie staat achter het woord waar het voor moet staan: Italiam contra (Verg. Aen.I.13) - *tegenover Italië*
6. **anticlimax:** een afdalende reeks begrippen: *het koningshuis, het parlement en het volk.*
7. **antithese:** een tegenstelling in termen of zinnen, zoals bij chiasmata vaak het geval is. Zie daar.
8. **aposiopese:** opzettelijke verzwijging van het zinseinde: *Als Hitler niet geleefd had, dan*
9. **asyndeton:** het achterwege laten van voegwoorden zoals **en**.
10. **brachylogie:** verkorte zegswijze:
non Cinnae, non Sullae longa dominatio; (Tacitus, Annales I 1.1.)
Letterlijk: *niet Cinna's, niet Sulla's lange heerschappij;*
Vrijer vertaald: *niet die van Cinna, noch die van Sulla (was) een lange heerschappij;*
Niet goed, geld terug.
Oost west, thuis best
11. **chiasme:** de kruisstelling: a-b-b-a: "*Jij, die de ogen van een hond hebt, van een hert het hart.*"
12. **climax:** een oplopende reeks begrippen: *ziek, bewusteloos, dood.*
13. **collectief enkelvoud:** equum milite complent (Verg.Aen.II.20) - *ze vulden het paard met een soldaat/soldaten*
14. **enumeratio:** opsomming: vader, moeder, en kind.
15. **epitheton ornans:** een sierend element bij persoon of zaak zonder functie in de context maar wel met treffend kenmerk: At pius Aeneas (Verg. Aen. I.305) - *maar de vrome Aeneas*
16. **eufemisme:** een verzachtende uitdrukking: *Hij is niet meer.*
17. **exclamatio:** een uitroep: O tempora, o mores! - *O tijden, o zeden!*
Vae victis! - Wee de overwonnenen.
18. **Graecisme:** uitdrukking of zegswijze aan het Grieks ontleend zoals de acc. Graecus, leenwoorden, patronymica en de adiectiva pro genitivo: Hectoreus - *van Hector.*
19. **hendiadys:** één begrip door middel van twee zelfstandig naamwoorden in de zelfde naamval en verbonden met een woord als 'et': arma virumque (Verg. Aen.I.1)- *de wapenfeiten en de man = de wapenfeiten van de man*
20. **hyperbaton:** het uiteenplaatsen van bij elkaar horende woorden (normaal zelfstandig naamwoord en bijv.nw.): *De stakker lag op de grond, doorboord, bebloed en bedekt met stof.*

21. **hyperbool**: opzettelijke overdrijving: aquae mons (Verg.Aen.I.105) - *een berg water*
22. **hypallage/enallage**: verkeerd verbonden bepaling: altae moenia Romae (Aen. Verg.I.7) - *de muren van het hoge Rome = de hoge muren van Rome*
23. **hysteron proteron**: het latere eerder: moriamur et in media arma ruamus (Verg. Aen.II.353) - *laten we sterven en ons midden tussen de wapens storten.*
24. **ironie**: spottende omkering van feiten: *Natuurlijk is het beter de armen nog armer te maken.*
25. **litotes**: door ontkenning wordt het tegenovergestelde versterkt bedoeld: *Dat is geen kleine jongen.*
26. **metafoor**: overdracht van betekenis op grond van gelijkenis: *die biljartbal van hem = zijn kale hoofd*
27. **metonymia**: overdracht van betekenis op andere grond dan gelijkenis;
- godheid i.p.v. gave: *Venus - de liefde*
 - concretum pro abstracto (het tastbare i.p.v. het niet tastbare): nec supplex turba timebat iudicis ora sui (Ov. M.I.92/3) - *en niet vreesde de smekende massa de mond (woorden) van haar rechter*
 - abstractum pro concreto (het niet tastbare i.p.v. het tastbare): iuventus - *de jeugd = de jonge mensen*
 - pars pro toto (deel i.p.v. het geheel): tectum - *dak = huis*
 - totum pro parte (het geheel i.p.v. het deel): (Verg.Aen.III.464/5) dona dehinc auro gravia ac secto **elephant** imperat ad navis ferri, = *beval hij daarna geschenken zwaar van goud en gesneden olifant/ivoor naar de schepen te brengen,*
 - soort in plaats van algemeen: (Ovidius Met.I.296) hic summa piscem deprendit in ulmo = *die weer pakt een vis boven in een olm/boom*
 - stof i.p.v. voorwerp: ferrum = *zwaard*
28. **omissio/ellips**: het achterwege laten van een of meer woorden: *Ik had Piet geschreven, Piet Paulien en Paulien mij.*
29. **oxumoron**: verbinding van twee begrippen, die elkaar uitsluiten: *koud vuur, warm ijs.*
30. **paradox**: een schijnbare tegenspraak: *het is veel beter voor een mens dood te zijn dan te leven.*
31. **Parallellie**: meerdere zinsdelen zijn op dezelfde manier opgebouwd: *Toen hij zijn vader gezien had, toen hij zijn moeder ontmoet had, toen hij zijn vrouw gesproken had,* Parallellie kan de inhoud zwaar onderstrepen. Veel vaker dan drie keer past men een parallellie niet toe. Dat is saai. Vaak gaat parallellie gepaard met andere middelen: **enumeratio**, **poly-** en **asyndeton**
32. **perifrase**, omschrijving: *een boom van een kerel = een grote kerel*
33. **personificatie**: het levenloze als levend voorstellen: (Cic. In Cat. I.25) Etenim, si mecum patria, quae mihi vita mea multo est carior, si cuncta Italia, si omnis res publica loquatur = *Immers, gesteld dat met mij het vaderland, dat mij veel liever is dan mijn leven, gesteld dat heel Italia, gesteld dat de hele staat zegt*
...
34. **pleonasme**, een overtollig gebruikt woord: *rood bloed.*
35. **pluralis pro singulari**: (Verg.Aen.II.35-37)
at Capys, et quorum melior sententia menti, 35
aut pelago Danaum insidias suspectaque dona
praecipitare iubent ..., =

*Maar Capys en degenen, aan wier geest een betere mening was,
bevalen hetzij de hinderlaag en de verdachte geschenken/het verdachte
geschenk
in zee te storten ..*

36. **polysyndeton**: het veelvuldig gebruik maken van het voegwoord 'en': *en ik en jij en hij*
37. **praegnant gebruik**: een woord heeft een verrijkte betekenis: *longum est = het duurt te lang.*
38. **praeteritio**: het opzettelijk voorbijgaan aan iets: *En dan ga ik nog voor bij aan het feit, dat jij je eigen moeder bestolen hebt, je vader verraden hebt en je broer gedood hebt.*
39. **prolepsis**: een bijvoegelijk naamwoord geeft bij voorbaat het gevolg van de handeling aan, vaak met 'zodat' te vertalen.
(Verg.Aen.I.6558/60) .., ut .. donisque furentem incendat reginam = en opdat .. zij de koningin met geschenken in vuur en vlam zette, **zodat zij raasde/buiten zich was.**
40. **repetitio/anafora**: de herhaling van een woord in afzonderlijke zinsdelen: *Jij hebt dat oude vrouwtje bestolen, jij hebt haar in elkaar geslagen, jij hebt haar de dood in gejaagd.*
41. **retorische vraag**: een mededeling in vraagvorm: *Wie is er ongelukkiger dan Oidipous geweest?*
42. **simplex pro composito**: het enkelvoudige werkwoord in plaats van het samengestelde: *ponere i.p.v. deponere*
43. **trikolon**: het tot drie keer toe voorkomen van een zelfde opbouw: *Niet jouw vader, niet jouw moeder, niet ik zijn hieraan schuldig.*
44. **synesthesie**: verbinding van twee begrippen van twee verschillende zintuigen: *schreeuwende koude.*
45. **tautologie**: gebruik van twee synoniemen: *Angst en vrees overvielen hem.*
46. **tmesis**: voorvoegsel en werkwoord zijn van elkaar gescheiden: (Verg. Aen.II.218-219) *bis collo squamea circum terga dati = met hun schubbige ruggen twee maal om de nek geslagen; i.p.v. circumdati.*
47. **variatio**: het afwisselen van woordgebruik, of opbouw: *Omdat ik van plan ben arts te worden, wil ik een gymnasiumdiploma halen en neem ik me voor een zo'n hoog mogelijk gemiddelde te halen om ingeloot te worden.*
48. **vergelijking, similitudo**: origineel en beeld staan naast elkaar, gekoppeld met woorden zoals 'als' en 'zoals': zijn hoofd is als een biljartbal. Vooral voor de Homerische had men bijzonder veel waardering. Bij de **Homerische vergelijking** gaat het beeld veel verder dan het origineel.
49. **woordspeling**: *O die Zeus, waarom kwelt hij zo Odysseus?*
50. **Zeugma**: een werkwoord heeft twee objecten, terwijl het tweede minder goed past bij het werkwoord. Ovidius Met.VII.133 *demisere metu vultum animumque = ze hebben uit angst het gezicht laten zakken en de moed.*